



پس از اینکه دور اول استان‌ها تمام شد و این جلسات در تمام استان‌ها برگزار شد مجدداً در سال بعد دور دوم آغاز و در دور دوم ابعاد تفصیلی‌تر طرح توصیف شد. در کنار آن برنامه‌ای طراحی شد تا با تمامی

نهاده‌ها، مجامع علمی، فرهنگی و سیاسی، اصناف و فعالان اقتصادی، شهرداری‌ها و بویژه گروه‌های مرتبط با طرح مانند خبرگزاری‌ها، مدیران صدا وسیما، صنّف‌های مربوط به حمل و نقل بویژه رانندگان، اتاق بازرگانی و تعاون، مدیران و مسئولان امنیتی کشور بویژه سپاه و بسیج و ائمه جمعه کشور جلسات برگزار و طرح را برای آنها توضیح دهیم. در بسیاری از این نشست‌ها و همایش‌ها شخص رئیس‌جمهور هم شرکت می‌کرد

اقتصاد در پرداخت یارانه‌ها در سال‌های ۹۲ و ۹۳ دچار مشکل شد. به‌طور کلی وزیرنفت جدیدآقای بیژن زنگنه، نگاهش به وزارت نفت تیولداری بود. یعنی آقای زنگنه فکر می‌کرد تمام تصمیمات در حوزه نفت باید توسط شخص وی اتخاذ شود و گوش شنوایی هم نداشت! لذا جای هرگونه تفاهم و تبادل نظر راسته بودوبه‌بزرگترین مانع اجرای طرح تبدیل شده بود.

- فرارغ از مخالفت‌های گسترده آقای توکلی در ماجرای هدفمندی یارانه‌ها، آیا جریان سیاسی مخالف دولت موسوم به اصلاح‌طلبان هم با اجرای این طرح مخالفت می‌کردند؟

مخالفتان این طرح هم در جریان اصولگرها و هم در میان اصلاح‌طلبان بودند. اما اصولگراهای مجلس به‌صورت فراكسیوني از طرح حمایت می‌کردند. در حالی که در بین اصلاح‌طلبان موافقت فراكسیوني وجود نداشت. بااین حال اگر چه تعدادی از اصلاح‌طلبان در مجلس مخالف طرح بودند اما مخالفت فراكسیوني نیز میان آنها وجود نداشت. در مجموع تعدادی از اصلاح‌طلبان موافق و برخی نیزمخالف بودند. برای مثال من هرگز مخالف جدی با کلیت طرح از سوی فردی مانند تابش که یک اصلاح‌طلب بود ندیدم.

- در طرح هدفمندی یارانه‌ها اختلافات شما با مجلس بسیار زیاد بود. خاطر من است در مقطعی نه شما کوتاه می‌آمدید و نه مجلسی‌ها. لطفاً توضیح دهید که شما چه می‌گفتید و مجلسی‌ها چه می‌خواستند؟

در طول حدود ۱/۵ سال یعنی ۶ ماه قبل از ارائه لایحه و یکسال بعد از ارائه لایحه دیدگاه‌های ۱۵ عضو کمیسیون ویژه‌رامی توان حول چند محور اساسی تقسیم‌بندی کرد: اول اینکه تعدادی از اعضای کمیسیون بر تقدم اصلاحات غیرقیمتی بر اصلاحات قیمتی تأکید داشتند. آنها معتقد بودند علاوه بر اینکه شیب اصلاحات قیمتی باید شیب کندی باشد حتی قبل از آغاز این اصلاحات، باید اصلاحات غیرقیمتی آغاز شود. اینکه تعدادی از نمایندگان به اصلاحات قیمتی در بخش کشاورزی حساسیت ویژه‌ای داشتند و معتقد بودند: با عنایت به وضعیت خاص بخش کشاورزی، وزارت نیرو از برق و وزارت نفت، بحث حسابرسی و محاسبه‌قیمت تمام‌شده را مطرح کردیم. با شروع طرح در اخذ درآمد یارانه‌ها از این دو وزارتخانه دچار مشکل شدیم. به همین دلیل نظام مالی طرح را به گونه‌ای طراحی کردیم که درآمد حاصل از فروش حامل‌ها مانند بنزین، گازوئیل، برق، گاز و سایر یه حساسی در خزانه واریزی می‌شد و کارگروه ابتدا سهم یارانه‌ها را برمی داشت و سپس سهم این دو دستگاه را می داد. چیزی که در شروع دولت آقای روحانی به مذاق وزرای این دو دستگاه خوش نیامد و روال آن را ابتدا تغییر دادند. به همین دلیل وزارت

آقایان غلامرضا مصباحی مقدم، احمد توکلی، علی اصغر زارعی، کاتوزیان، باهنر، تابش، روح‌الله حسینیان، رضا عبداللهی، فرهنگی، دلخوش، رجبی و اکبری از طرف مجلس در این کمیسیون حضور داشتند. از طرف دولت هم من و آقای زاهدی وفا که در آن زمان معاونت اقتصادی وزارت اقتصاد بود حضور داشتیم. ضمن اینکه سایر معاونان وزیر هم به فراخور موضوع در جلسات شرکت می‌کردند. جلسات بسیار خوبی بود. ابتدا مباحث به صورت کلی مطرح می‌شد اما هرچه جلوترفتم به موضوعات اجرایی و تفصیلی‌تر طرح بویژه در خصوص هدفمندسازی یارانه‌ها رسیدیم. در این مرحله بود که اختلاف دیدگاه‌های دولت و مجلس مانند موضوعاتی چون قیمت حامل‌ها، نحوه بازنوزیع، زمان بندی اجرای طرح، آثار طرح بر سایر متغیرهای کلان اقتصادی مانند تورم، بیکاری و نرخ رشد و حتی ابعاد امنیتی طرح آشکارتر می‌شد.

بنابراین کمیسیون در این سطح از وزاری مربوطه مانند وزیر اطلاعات، وزیر بازرگانی و سایر وزرا و حتی افرادی مانند قالیباف به عنوان شهردار تهران دعوت کرد تا دیدگاه‌های آنها را نیز درباره مسائل مختلف مربوط به طرح جویا شود. در نهایت پس از ارائه لایحه هدفمندسازی یارانه‌ها به مجلس در دی ماه ۱۳۸۷ ابتدا قرار شد موضوع در تمام کمیسیون‌های تخصصی مجلس مطرح و در آن کمیسیون‌ها نیز تصویب شود و پس از تصویب اولیه در صحن علنی مجلس مطرح شود. در این دوران نیز کار فشرده‌ای برای اقتناع نمایندگان انجام‌شد تا اینکه در نهایت در صحن علنی‌باییش از دوسوم آرای نمایندگان تصویب شد. البته در تمام این سال‌ها که بسیار هم طولانی شد اختلافاتی در زمینه‌های مختلف وجود داشت که گاهی رئیس‌جمهور و رئیس مجلس به موضوع ورود می‌کردند.

- مخالفان طرح هدفمندی در مجلس چه کسانی بودند؟

طرح ابعاد گسترده‌ای داشت. بنابراین ممکن بود برخی از نمایندگان با بخشی از آن مخالف باشند. اما کسی که با کلیت طرح مخالف بود احمد توکلی رئیس وقت مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی بود. توکلی در خصوص آثار تورمی طرح و همچنین اثر آن بر سایر متغیرهای کلان اقتصادی دیدگاه دیگری داشت.

- دیدگاه وزارت‌نفت و نیرو، بازرگانی، مانند و معدن، رفاه و سازمان صنعت و معادن، برنامه و وزارت اقتصاد نسبت به طرح چگونه بود؟

از ابتدا بدنه دولت یک موضع انتقادی داشت و به تدریج با تقویت بحث‌های کارشناسی در جلسات کارگروه‌ها، بدنه کارشناسی هم همراه شد و تا پایان طرح



اصلاح شیوه توزیع یارانه‌ها

نگران سیاه نمایی‌هایی بودیم که در خصوص طرح صورت می‌گرفت. البته با حجم بالای اطلاع‌رسانی و نشست‌هایی که برگزار می‌کردیم این سیاه نمایی‌ها را جبران می‌کردیم. صحبت کردن با مردم و نجیگان کشور چندین ویژگی مثبت داشت. اول اینکه آنها نظرات و دیدگاه‌هایی داشتند که با واقعیت‌های طرح آشنا می‌شدند. دوم اینکه عموماً می‌توانست در اجرا خیلی به ما کمک کند. ضمن اینکه با این کارها تا حد زیادی جلوی شایعات را هم می‌گرفتم. برای مثال به یاد دارم که پس از انجام طرح خوشه‌بندی‌ها برای سخنانی در بین روحانیون به مدرسه فیضیه قم رفتم. در آنجا پس از پایان صحبت‌های من تعدادی از طلبه‌های جوان مرا به صرف شام دعوت کردند. طبیعتاً آنها حقوق‌های بسیار پائینی داشتند به طوری که در آن سال حقوق ماهانه آنها بین ۸۰ تا ۱۲۰ هزار تومان بود، با این حال بعد از اعلام نتایج طرح خوشه‌بندی بسیاری از آنها در خوشه سوم قرار گرفته بودند. به من می‌گفتند: «ما در خوشه سوم قرار گرفتیم اما کسبه محل یا برخی از آشنایان ما که ده‌ها برابر ما درآمد دارند در خوشه اول هستند.» در جلسه دیگری که با مدیران بخش‌های مختلف صداوسیما داشتم نیز شاهد وجود چنین مشکلات و اعتراضاتی بودم. مشاهده این موارد و انعکاس‌های مردمی اینجیننی باعث شد تا بعداً در روش و چگونگی توزیع یارانه تغییراتی ایجاد کنیم. در آن سال‌ها مجلس شورای‌اسامی هم کمیسویی در این زمینه تشکیل داد و موضوع در آنجا هم پیگیری می‌شد.



مقاومت برخی دستگاه‌ها در پرداخت سهم هدفمندی یارانه‌ها

از ابتدا بدنه دولت یک موضع انتقادی داشت و به تدریج با تقویت بحث‌های کارشناسی در جلسات کارگروه‌ها، بدنه کارشناسی هم همراه شد و تا پایان طرح هم همکاری خوبی داشتند. وزارتخانه‌های نفت و نیرو دهه‌ها بود که معتقد به افزایش قیمت حامل‌ها بودند ولی خوب بدیهی بود که می‌خواستند سهم عمده افزایش، نصیب دستگاه خودشان شود. اینجا محل اختلاف ما با آنها در کارگروه بود. لذا در سهم بری دستگاه‌هایی مانند وزارت نیرو از برق و وزارت نفت، بحث حساسرسی و محاسبه قیمت تمام‌شده را مطرح کردیم. با شروع طرح در اخذ درآمد یارانه‌ها از این دو وزارتخانه دچار مشکل شدیم. به همین دلیل نظام مالی طرح را به گونه‌ای طراحی کردیم که درآمد حاصل از فروش حامل‌ها مانند بنزین، گازوئیل، برق، گاز و سایر به حساسی در خزانه واریزی می‌شد و کارگروه ابتدا سهم یارانه‌ها را برمی داشت و سپس سهم این دو دستگاه را می داد.

سهم دولت از یارانه‌ها باید حداقل و سهم خانوارها حداکثر باشد.

- نگاه دولت درباره مدیریت منابع مالی حاصل از اجرای این طرح چه بود؟

دیدگاه دولت در خصوص سازگار مدیریت منابع مالی این بود که منابع حاصله از اجرای این طرح باید توسط صندوقی مدیریت شود. به گونه‌ای که درآمدهای حاصله و سود آن وارد فرایند معمول بودجه دولت نشود. ضمن اینکه نظارت بر این صندوق هم می‌تواند از سوی دولت، مجلس و سایر نهاد‌های قانونی کشور صورت گیرد.

- تفاوت‌های اساسی لایحه پیشنهادی دولت با نظر کمیسیون ویژه و در نهایت مصوبه مجلس دقیقاً چه بود؟

چند مورد است که خدمتتان عرض می‌کنم. نکته اول این بود که در لایحه پیشنهادی دولت اصلاح قیمت کالاها و خدمات طی یک دوره حداکثر ۳ ساله پیش‌بینی شده بود اما این سه سال که مورد تأکید دولت بود در مصوبه مجلس به ۵ سال و به صورت تدریجی تغییر کرد. با دانش امروز ام عرض می‌کنم که‌ای کاش این تغییر را نمی‌پذیرفتم. ما الان در نیمه دوم سال ۹۸ هستیم و هنوز این مسأله از موضوعات اساسی کشور است که طی این سال‌ها منجر به هدر رفتن بخش زیادی از منابع انرژی کشور شده‌است. این موضوع در مجلس به اختلافی بزرگ تبدیل شد. به گونه‌ای که در لایحه دولت میزان درآمد ناشی از اصلاح قیمت‌ها در سال اول ۴۰ هزار میلیارد تومان بود که مجلس برای جلوگیری از سرعت اجرای اصلاح قیمت‌ها در چهارچوب همان ایده‌ای که معتقد به تدریجی بودن این اصلاح داشت آن را به ۸۴۰۰ میلیارد تومان تغییر داد. این موضوع و اختلا چند باره با تعامل بین کمیسیون و صحن علنی دست به دست شد اما توافق حاصل نشد. در نهایت با نظر رئیس‌جمهور و رئیس مجلس این موضوع نهایی و عدد ۲۰ هزار میلیارد تومان در لایحه گنجانده شد. اینجا باز اختلاف دیگری پیش آمد. اختلاف بعدی در خصوص این بود که آیا ۲۰ هزار میلیارد تومان با محاسبه مالیات و عوارض یا بدون احتساب آن است. همان طور که می‌توانید مالیات بر ارزش افزوده بنزین ۳۰ درصد و گازوئیل حدود ۲۰ درصد است. یعنی همین الان هم قبل از احتساب درآمد هدفمندسازی یارانه‌ها از این حامل‌ها ابتدا مالیات آن که درآمد بسیار زیادی برای دولت است کسر می‌شود. دولت معتقد بود اگر مالیات و عوارض هم در این عدد باشد، بخش زیادی از این رقم باید بابت عوارض و مالیات پرداخت شود. در واقع این ارقام به جیب دولت و نه سازمان هدفمندسازی یارانه‌ها می‌رود. در نهایت آقای احمدی‌نژاد نامه‌ای به رهبر معظم انقلاب نوشتند و یادستور ایشان موضوع بین رئیس‌جمهور و رئیس مجلس مطرح و در قالب توافق آنها موضوع حل شد. یعنی نظر آقای احمدی‌نژاد پذیرفته شد. نکته بعدی این بود که مجلس از دولت می‌خواست قیمت‌های اصلاحی حامل‌ها مثلاً بنزین، گازوئیل و سایر حامل‌ها برای سال اول در متن لایحه گنجانده شود. اما دولت مخالف بود

- استدلال دولت در این موارد چه بود؟

در خصوص بند اول کاملاً هم‌فکر بودیم. دولت از سال ۸۶ با سهمیه‌بندی بنزین و طراحی کارت‌سوخ برخی از اصلاحات غیرقیمتی را آغاز کرده بود و بقیه اصلاح را نیز می‌توانستیم بسا امکان اعمال تبعیض میان بخش‌ها انجام دهیم. ما بابر خورد تدریجی مخالف بودیم. معتقد بودیم برخورد تدریجی باعث افزایش هزینه‌های اصلاحات در کشور خواهد شد. احمدی‌نژاد معتقد بود تمام طرح باید در یک مرحله انجام شود. اما در نهایت آنچه پیشنهاد کردیم اجرای این طرح در ۲ یا نهایت ۳ فاز و نهایتاً طی ۳ سال بود. در خصوص باز توزیع هم معتقد بودیم پرداخت‌ها باید مستقیم به خانوارها و خارج از دیوان سالاری‌های دولتی صورت گیرد. نکته دیگر اینکه